מה נורא המקום הזה

דער שוהל-הויף אין סיגוט, רומעניע

סעריע-ארטיקלן היסטאריע און געדאנקען
אין בעפארברייטונג צום בעפארשטייענדן נסיעה
"ימי אורה" פון כ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א,
אין צוזאמענהאנג מיט'ן "לחדש אורה" פראיעקט

תשוח"ח לכבוד הני תרי צנתרא דדהבא שותפים לדבר מצוה
הר"ר **שמואל שלמה טעללער** שליט"א והר"ר **יצחק מיטעלמאן** שליט"א,
מוציאי לאור ספרי "ומשה הי' רועה"

פעולות צדיק לחיי"ם

לע"נ רביה"ק מרן חיים צבי בן מרן חנני' יו"ט זי"ע

הילולא ו' שבט

ווי שוין ברייט-באקאנט און ארויסגעברענגט די פארלאפענע וואך אין די אריינפיר צו די סעריע-ארטיקלען, טוט א העכערע געפיל פון התרגשות קודש ושמחה עילאה איינהילן תלמידי וחסידי סאטמאר מקצה העולם ועד סופו, וואס זענען דבוק צום אילנא דחיי די הייליגע גזע פון רבותינו הק' מוסדי דור ודור העצי תמרים זכותם יגן עלינו, נאכפאלגנדיג די פריידיגע אנטוויקלונגען און בעפארברייטונגען, ווען דער ממשיך השושילתא דזהבא, פרי עצי חיים כ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א, גרייט זיך בעזה"י באלד נאך קומענדיגן יו"ט ל"ג בעומר, אין די וואך פון די יסוד-שביסוד, צו פארווירקליכן דעם מאמר פון הייליגן תנא רבי שמעון: ח"ו שתשתכח תורה מישראל, שנאמר "כי לא תשכח מפי זרעו", און אפרייזן לעיר האבות 'סיגוט' אראפצושטעלן דעם אבן הפינה 'לחדש אורה', מחדש צו זיין די אור-אלטע יסודות און צוריקבויען א בנין לתורה ולתפלה ולטהרה אויף דעם מקום קדוש ונורא "דער שוהל-הויף אין סיגוט", וואס איז דורכגעזאפט מיט אזויפיל קדושה וטהרה בכחם ובזכותם פון די אלע הייליגע צדיקים רבותה"ק העצי התמרים, מדור דור.

מיר זענען צופרידן נאכצוהערן איבער די געוואונטשענע רעזולטאטן, וואס שוין אינעם ערשטן וואך פון די סעריע-ארטיקלען, איז געשאפן געווארן ביים ציבור, טוענדיג אנצינדן דאס פלעמעלע, ערוועקנדיג די רגשי קודש און איז מעורר הזמן פאר התבוננות ביים ברייטן ציבור תלמידים וחסידים, וועלכע אטעמען מיט די הייליגע עובדות, סיפורים, זכרונות און פעולות הצדיקים ארום דער גלאררייכער היסטאריע פון 'סיגוט' - אונזער אפשטאם און שורש - ארום די היסטארישע געשעהענישן וואס שפיגלען זיך אצינד אפ פאר אונזערע אויגן: 'לחדש אורה', צוריקצושטעלן די ליכטיגקייט פון כבוד בית סיגוט!

מה נורא 'הזמן' הזה.... דער 'לחדש אורה' קאמפיין רופט ארויס א ספעציעלע התרגשות אין די יעצטיגע טעג ווען ס'ווערט אפגעצייכנט די הילולא קדישא פון מרנא ורבנא הגאון הקדוש בעל עצי חיים זי"ע - היינטיגן דאנערשטאג פ' בא, ו' שבט - וועלכער איז געווען דער גרויסער רב רבנן ומנהיג ישראל וואס האט ממשיך געווען בדרכי אבותיו הק' להרביץ תורה בישראל, פירנדיג עדת צאן מרעיתו מיט א ווייטגרייכנדע השפעה בהעמדת הדת על תילה ארום די גאנצע מדינה.

ס'שפירט זיך ווי פון זיך אליין דער הרגש, אז ס'איז דער 'דבר בעתו מה טוב', די ריכטיגע הנצחה געוויס וואס מ'קען צוריקצאלן און אונטערנעמען לעשות נייחא לנשמתו ולזכרו של אותו צדיק ולמעלה בקודש, מיט'ן ארויסנעמען א חלק אין דעם זעלטענעם פראיעקט, צו העלפן צוריקבויען זייער הייליג מקום וואו זיי האבן אפגעראכטן זייער עבודה"ק און מרבה געווען בפעולות הכבירים לקיום היהדות. עס דערמאנט זיך וואס בנו רביה"ק בעל ברך משה מ'סאטמאר זי"ע פלעגט מערערע מאל באטאנען, אז ער שפירט פאר א ספעציעלער זכות און חיוב צו טוען פעולות מנצח צו זיין נשמת אביו הק' זי"ע, כדי צו קענען כאטש מקיים זיין דעם 'מכבדו במותו' וויבאלד ער האט נישט געקענט געהעריג מקיים זיין כיבוד אב 'מכבדו בחיים', ווערנדיג ליידער נתייתם מאב ואם אין זיינע קינדער-יארן.

לכבוד דער הילולא קדישא פון הייליגן עצי חיים זי"ע, וועלן מיר ווידמען די היינטיגע-ארטיקל מיט אייניגע געקליבענע עובדות ומאמרים איבער דער הייליגער בעל הילולא, מרן העצי חיים זי"ע, בשייכות מיט'ן 'שוהל-הויף'.

ויה"ר שזכותו של אותו צדיק וקדוש ואבותיו הק' זי"ע זאלן מגין זיין ויושר יליצו בעד אנ"ש מוקירי זכרם, קוני זכותים ומשתתפים אינעם 'לחדש אורה' קאמפיין, ובמיוחד פאר'ן ממלא מקומם להבחל"ח כ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א, קה זכות אבות יגן עלינו לנצח על מלאכת בית ה', בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם.

וזרח השמש – ממלא מקום אבותיו!

לאחר פטירתו פון הייליגן קדושת יו"ט זי"ע האט בנו אחריו הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע איבערגענומען די הנהגה, עפ"י צוואתו פון אביו הקדוש זי"ע - וועלכער האט דעם לעצטן ערב שבת פאר זיין הסתלקות אים באפוילן "חיים הערש! דא האסטו דעם טלית, גיי אין ביהמ"ד, דו ביזט רב..." - פאר א משך פון 22 יאר האט דער הייליגער עצי חיים ממשיך געווען בירושת אבותיו, אנפירנדיג סיי מיט די הנהגת העדה און סיי מיט די ישיבה בהרבצת תורה לתלמידים, וואס האט פארנומען א הויפט-ארט אין די עבודת הקודש פון רבותה"ק לבית עצי התמרים זי"ע מיסודו פונעם הייליגן ייטב לב זי"ע און האט זוכה געווען שטארק אויפצוהייבן דעם קרן היהדות מיט אן השפעה אויף די גאנצע מדינה.

דורכאויס די שנות כהונה האט אויך דער הייליגער עצי חיים זי"ע געזאגט אלע צענטראלע דרשות און געדאווענט אין די מועדי וזמני השנה אין דעם גרויסן שטאטישן שוהל אשר משם יצא אור תורתו וצדקתו פאר די גאנצע וועלט.

אין דעם דערנעביגן "חסידישן בית המדרש" פון רבותה"ק זי"ע האט אויך דער עצי חיים זי"ע אפגעראכטן זיין הייליגע עבודה שבלב זו תפילה, מדי יום ביומו ומדי שבת בשבתו.

דער חסיד'ישער ביהמ"ד איז געווען א ביהמ"ד מיוחדת במינה. דארט האבן געדאווענט אלע געהויבענע תלמידי וחסידי סיגוט, די וואס האבן אימער מיטגעהאלטן די הייליגע עבודה, און האבן נישט געוואלט פארפאסן קיין תפילה און קיין עריכת שולחנו הטהור פונעם הייליגן רבי'ן. ווי אויך די פילע מסתופפים בצל הקודש וואס זענען געקומען פון די שטאט סיגעט גופא, ווי אויך די וואס זענען געקומען צופיס פון טשערעדע, סלאטפינא, מאטע סאלקע, און אנדערע שטעט וואס פלעגן קלעטערן שעות ארוכות איבער די ארומיגע בערג צו קומען זיך מסתופף זיין בצ"ק. ווי אויך די תלמידים וואס זענען געקומען צו פארן פון די מרחקים, אלע האבן זיך געקאכט אין דעם הייליגן ביהמ"ד.

אין דעם בית המדרש האט דער עצי חיים זי"ע משמיע געווען די הייליגע שלש סעודות תורות כדרך אבותיו. דא האט ער מוריד געווען כנחל דמעה אויף די פירצות הדור, און דא האבן זיך די חסידים ותלמידים אויסגעוואשן די הערצער מיט הרהורי תשובה, הערנדיג די דברי אלקים חיים, אין א בחינה פון שכינה מדברת מתוך גרונם.

אין דעם ביהמ"ד האבן די חסידים ואנשי מעשה, די געהויבענע סיגוט'ער חסידים אראפגעלייגט א געהויבענער דאווענען, בימות החול, אין די שבתים, אין די ימים טובים, און אין די הייליגע טעג.

עס דערמאנט זיך ווי אזוי דער רבי הברך משה זי"ע פלעגט רעדן מיט געגועין פון זיינע קינדער יארן אין סיגעט, ווי יעדן פרייטאג פארטאגס אין חודש אלול פלעגט זיך דער ציבור צוזאמקומען אין ביהמ"ד מיט'ן רב, דער עצי חיים ז"ל אויסצוזאגן תהילים, און הרה"ח ר' אלי' שווארץ ע"ה, וואס ער האט געהאט א 'הויך קול' פלעגט זיין דער שליח ציבור. דער רבי פלעגן זיך אויסדרוקן "עס פלעגט זיין אזא התעוררות אזוי ווי ביי כל נדרי"...

דער שפיץ פונעם ביהמ"ד!

צווישן די פילע מערכות און פעולות למען כבוד שמים וואס דער עצי חיים זי"ע האט אנגעפירט איז געווען זיין מלחמת ה' בעמלק קעגן די כוחות הטמאה פון די ציונים ימ"ש, וועלכע האבן בימיו אויסגעשפרייט זייערע נעגל און געזוכט כובש צו זיין דעם גאנצן 'אידישקייט' אונטער זייער השפעה. כדרך אבותיו הק' האט דער **עצי חיים** זי"ע לוחם געווען קנאת ה' צבקות בעוז ובגבורה, עדי כדי כך אז ער איז גרייט געווען מוותר צו זיין אויף די הייליגע 'סיגוטער שוהל', דער סימבאל פון ק"ק סיגוט, אלעס כדי צו היטן אויף די יסודי הדת פון די שטאט סיגוט.

הגה"צ רבי שלמה זלמן פריעדמאן זצ"ל, דער טענקער רב, האט דערציילט א עפיזאד, וואס איז פארגעקומען באלד נאך די פטירה פונעם קדושת יו"ט זי"ע, ווען דער עצי חיים האט איינגעפירט א רייע מיט וויכטיגע תקנות און תיקונים אין די שטאט, וואס צווישן די האט ער פארלאנגט אז מען זאל אראפנעמען דעם אור-אלטן "מגן דוד" סימבאל וואס איז געווען אויפ'ן שפיץ פון דער שטאטישער שוהל.

די דעמאלטסדיגע ראשי הקהלה פון יענע שוהל וואס זענען געווען פארכאפט אין ציונית האבן גע'טענה'עט, אז דער מגן דוד שטייט שוין דא זייט מען האט געבויעט די שוהל, און אויב עס האט נישט געשטערט פאר זיינע עלטערן וואס האבן אלע יארן געדאווענט אין די שוהל, דארף עס אים אויך נישט שטערן....!

דער עצי חיים האט געענטפערט, אז וויבאלד למעשה היינט צוטאגס איז דאס געווארן דער ציוני'סטישער סימבאל, דארף מען דאס אראפנעמען באציענדיג זיך אויף די ווערטער פון רש"י אויפן פסוק אין פר' שופטים "ולא תקים לך מציבה אשר שנא ה' אלקיך, אעפ"י שהיתה אהובה בימי האבות עכשיו שנאה מאחר שעשוה אלו חוק לע"ז", זעהן מיר פון דעם אז אפילו א זאך וואס מען האט אמאל מחשיב געווען, אויב אבער האבן זיך צוגעטשעפעט דערצו שלעכטע מענטשן וואס נוצן דאס אויס פאר ע"ז, האט דאס דער רבש"ע פיינט, און די זעלבע זאך אין איצט מיט'ן מגן דוד".

דער עצי חיים האט זיי געווארנט אז אויב נעמען זיי נישט אראפ דעם מגן דוד, דאן וועט ער נישט קומען שבת הגדול זאגן די דרשה אין די שוהל.

די חברה עזי פנים האבן זיך מתחצף געווען קעגן דעם מרא דאתרא און זיך געגריסט אז זיי בלייבן ביי זייערס. מה עשה הקב"ה, יענעם שבת החודש האט זיך אראפגעלאזט א זעלטענער שלאקס רעגן באגלייט מיט איסטערלישע שטורעם ווינטן, וואס

האט אראפגעבראכן דעם מגן דוד און דאס צובראכן, **והיה לנס!**

דערנאך האט דער עצי חיים געזאגט פארן ראה"ק "קום ועשה דאס אראפצונעמען האסטו נישט געוואלט, אבער שב ואל תעשה איז דאך גרינגער, באפעל איך דיר יעצט קלאר און שארף, אז דו זאלסט דאס בשום אופן נישט צוריקלייגן, און איך בין גוזר אויף דיר

די חתונה בריוול פון מרן בעל עצי חיים זי"ע אין טורנע בשנת תרנ"ו

בגזירת מרא דאתרא אז דו זאלסט זיך נישט דערוואגן אזאנס צו טוהן..."

למעשה האבן זיך די חברה געבויגן און דער עצי חיים איז דערנאך געקומען אין ביהמ"ד און דארט געזאגט די דרשה.

בריוו בכתי"ק פונעם קדושת יו"ט זי"ע קיין טורנע (גאליציען) צו זיין זוהן דער עצי חיים זי"ע אין זיין שנה ראשונה, ווי ער מעלדעט אים אז ער שיקט אהין א שליח פאר ער קומט צוריק אהיים קיין סיגעט וואס זאל איהם שטיין צו הילף צו די נסיעה, ווי אויך א פריסת שלום פארן מחותן הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל ווי ער ברענגט אים ארויס זיין רצון אז דער פארפאלק זאל שוין קומען ווי פריער לחצרות קדשו אין סיגעט.

"...דער שוהל איז געווען זייער הייליג ביי יעדן...!

טעוואס אז מיר זאלן האבן אן הרגשה איבער דאס חשיבות פון די שוהל, און וואספארא געהויבענע הרגשה עס איז געווען אין יענע צייטן איבער די שוהל, איז כדאי מעתיק זיין עטליכע אויסצוגן פון א דרשה פון מרן רבינו הגה"ק **בעל ברך משה מסאטמאר** זי"ע, וואס ער האט געזאגט אין די אונגארישע שוהל **"כתב סופר"** אין ירושלים עיה"ק תמוז תשנ"ד לפ"ק, רעדנדיג איבער די מלחמה וואס זיין טאטע, דער הייליגער **עצי חיים** זי"ע האט געפירט מיט די ציוני'סטן אין סיגעט, האט ער זיך צושמועסט איבער די הייליגע שוהל און דערמאנט נאך עטליכע עפיזאדן:

"ס'איז ביי מיר נישט קיין שום ספק מיין טאטע ז"ל איז אוועק ביי די 46 יאר, ער האט פשוט נישט געקענט אויסהאלטן, זיי האבן געוואלט מאכן א העברעאישע שולע, און ער האט געזאגט "איר מוזט וויסן אז אזוי לאנג ווי איך וועל לעבן וועט נישט זיין קיין העברעאישע שולע", ס'איז טאקע א אינטערעסאנטע זאך אין מונקאטש האבן זיי זיך יא מתגבר געווען, זיי האבן געמאכט א גרויסע גמינאזיום, און אויסגע'שמד'עט די שטאט, און אין סיגעט האבן זיי געוואלט מאכן, און ער האט געזאגט אז עס וועט נישט זיין בחייו. ער האט אויסגעפירט אז עס איז נישט געווען קיין העברעאישע שולע".

"ציונות איז אים אזוי ווייט נוגע געווען ללבו.

"אין סיגעט איז געווען א שוהל, א אלטע שוהל, וואו דער ישמח משה האט געזאגט א דרשה, ווען ער איז איינמאל געקומען קיין סיגעט ווען זיין זון רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב אין סיגעט. דעמאלטס איז דער ישמח משה מיטגעקומען, און ער האט דארטן געזאגט א דרשה, די שול איז געשטאנען ביז ווילאנג עס איז חרוב געווארן ביי די מלחמה.

"די שול איז געווען זייער הייליג ביי יעדן, אז מ'האט זיך נישט געטרויעט צו רעדן א ווארט אין די שול, ס'איז געווען א אימה ופחד".

"דער טאטע ז"ל האט געדאווענט אין זיין בית המדרש, אבער ער האט געהאט זמנים ווען ער איז געגאנגען אין די שול, צו שופר בלאזן, יום כיפור אויפדערנאכט האט ער דארט געדרשנ'ט.

"ס'איז געווען אזא פחד, קינדער האבן אזוי מורא געהאט פאר די שוהל, איך געדענק ווען איך בין געווען א קינד, עס איז געווען דארט א גרויסער הויף, און מ'האט זיך נישט געטרויעט אריינצולויפן שפילן אין די שוהל".

"אבער אז עס האט זיך געמאכט א די ציונים זענען ארויפגעקומען מיט א מערהייט אין קהל, האבן זיי זיך געפילט ווי בעלי בתים, און זיי האבן געמאכט ביים ארון הקודש, ביים פרכת איז געווען א בענדל, וואס איין זייט ציהט מען ארויף, און די אנדערע זייט מאכט מען צו, און זיי האבן דאס געמאכט בלוי און ווייס, און צום סוף אזא גרויס בלום וואס מ'קען עס אנכאפן".

"דער טאטע איז געקומען אין די שול, האט ער געזאגט אויב מ'נעמט עס נישט אוועק גייט ער מער נישט אריין אין די שוהל, ער האט נישט געוואלט אריינטרעטן אויב דאס וועט זיין, א בלוי און ווייסע זאך, ס'איז נישט געווען קיין פאן, ס'איז נאר געווען געמאכט פון די פארב ווי זייער פאן זעהט אויס".

"בקיצור, דער סוף איז געווען דער אייבערשטער האט געהאלפן אז זיי האבן זיך פארזינדיגט ביי די רעגירונג, און מען האט זיי אראפגעווארפן אינגאנצן פון קהל. ס'איז געווען חוץ לדרך הטבע, ניסי ניסים, און אזוי איז ער געגאנגען ווייטער אין שוהל".

"אבער דאס האט אים געקאסט ממש כוחות, און דאס געזונט, עדי כדי כך אז ביי די 46 יאר איז ער נפטר געווארן, ער האט שוין געהאט פריער געזאגט אז ער וועט דאס פשוט נישט אויסהאלטן". עכל"ק.

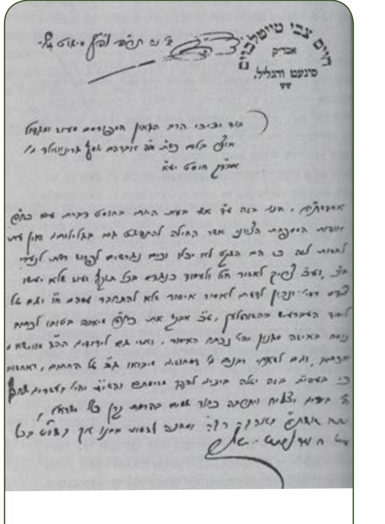

מכתב קודש פונעם עצי חיים זצ"ל פאר'ן אונגווארער רב זצ"ל צו שטיין אויף דער וואך אז דער ציוניזם זאל זיך נישט אריינכאפן אין די גלילות, און מען זאל ארויסקומען מיט א איסור זיך מתחבר זיין מיט זיי און לערנען זייער טמא'נעם שפראך.

לחדש אורה – אש תמיד תוקד...!

שרייבנדיג די שורות קומען אויף די זכרונות צוזאמען מיט די הרגשים, און עס איז שווער צוריק צו האלטן דעם פעדער נישט ארויסצוברענגען דעם רירנדן געדאנק.

מיט עטליכע יאר צוריק האבן מיר געפירט א געשפרעך מיט הרבני החסיד ר' **אליעזר דוב דייטש** ז"ל, באקאנט אלס 'ר' לייזער בער', א יליד סיגעט וועלכער האט זיך נאך דארט צוריק געקערט נאך די קריג.

מיט אינערליכע צער און ווייטאג האט ר' לייזער בער געשילדערט דעם מחזה נורא ווען צוריק קומענדיג אהיים קיין סיגעט נאך די קריג האבן זיי געטראפן דעם שוהל-הויף חרוב.

"אלעס האבן די רשעים פארניכטעט, דאס הויז פון דעם הייליגן ייטב לב, קדושת יו"ט, עצי חיים, דאס חסידי'ישע בית המדרש, אבער מער ווי אלעם איז געווען שווידערליך צוצוקוקן דעם חורבן פון די גרויסע שוהל".

"די גרויסע מלכות'דיגע שוהל וואס איז געווען די שיינקייט פון סיגעט האט נאך געברענט אין פייער פלאמען ווען מיר זענען אהיימגעקומען... יא: דאס איז געווען דער פאקט עס איז שוין געווען לאנגע חדשים נאכדעם וואס די רשעים האבן אונטער געצינדן די גרויס שוהל, מ'האט דאס שוין אסאך געלאשן, אבער יעדע שטיק צייט האט דאס נאכאמאל אויפגעפלאמט, די ריזיגע פייער צינגער זענען ווידער ארויפגעשפרונגען".

"עס האט זיך אונז געדאכט ווי די שוהל קעמפט נאך, עס וויל נישט אויפגעבן ביז די לעצטע מינוט"...

יא, שטייענדיג אצינד מיט אריבער זיבעציג יאר שפעטער, קענען מיר לאזן מעלדן פאר די הייליגע שוהל: יא! דו וועסט נאך ברענען און לייכטן, דו וועסט נאך זוכה זיין צו הערן אידן דאווענען און לערנען צווישן דיינע הייליגע ווענט.

ושבו בנים לגבולם...

א קשר צום צדיק אויך לאחר הסתלקותו!

חסידים ואנשי מעשה אין אלע דורות האבן אלץ געשפירט א נאנטקייט צו דעם הייליג מקום פון זייערע רבי'ס און געהאט די הרגשה - ווי ס'ווערט טאקע געברענגט אין די ספרים הק' - אז אפילו נאך די פטירה פון א צדיק בלייבט איבער א רישומא דקדישא און השפעה פונעם צדיק אויף דעם פלאץ, און זיי האבן נישט געוואלט איבערלאזן די הייליגע מקומות אפילו לאחר פטירתם לחיי העולם הבא.

דאס זעלבע איז געווען ביי תלמידי וחסידי סיגוט אין אלע צייטן, אנגעהויבן נאך ביי די געוואייקטע חסידים פון הייליגן ייטב לב זי"ע, וואס אויך נאכ'ן הסתלקות האבן זיי אנגעהאלטן זייער התקשרות צו דעם הייליגן מקום שהתפלל בו אותו צדיק, און אזוי ווייטער במשך אלע דורות.

פון דעם איז צו פארשטיין דער נאנטער קשר וואס אנ"ש תלמידי וחסידי סיגוט-סאטמאר שפירן ווייטער צו דעם הייליגן מקום "דער שוהל-הויף" אין סיגוט, כדי אנצוהאלטן דאס התקשרות צו אלע פריערדיגע צדיקים.

MOISHE TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
550 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN, N.Y. 11211
(212) 384-0070

ב"ה

מכתב תודה פון רביה"ק בעל ברך משה מסאטמאר זי"ע צו הרה"ג ר' אשר מרגליות שליט"א ראה"כ ווען, פארנדיג בשליחות קדשו לקברות אבותיו הק' צו מתפלל זיין לרפואת בתו הרבנית חי' ע"ה, וואו דער רבי זצ"ל דערציילט ווי ער איז געפארן מיט די גאנצע משפחה צום פעטער זי"ע אויף די ימים טובים נאכ'ן הסתלקות פונעם עצי חיים זי"ע